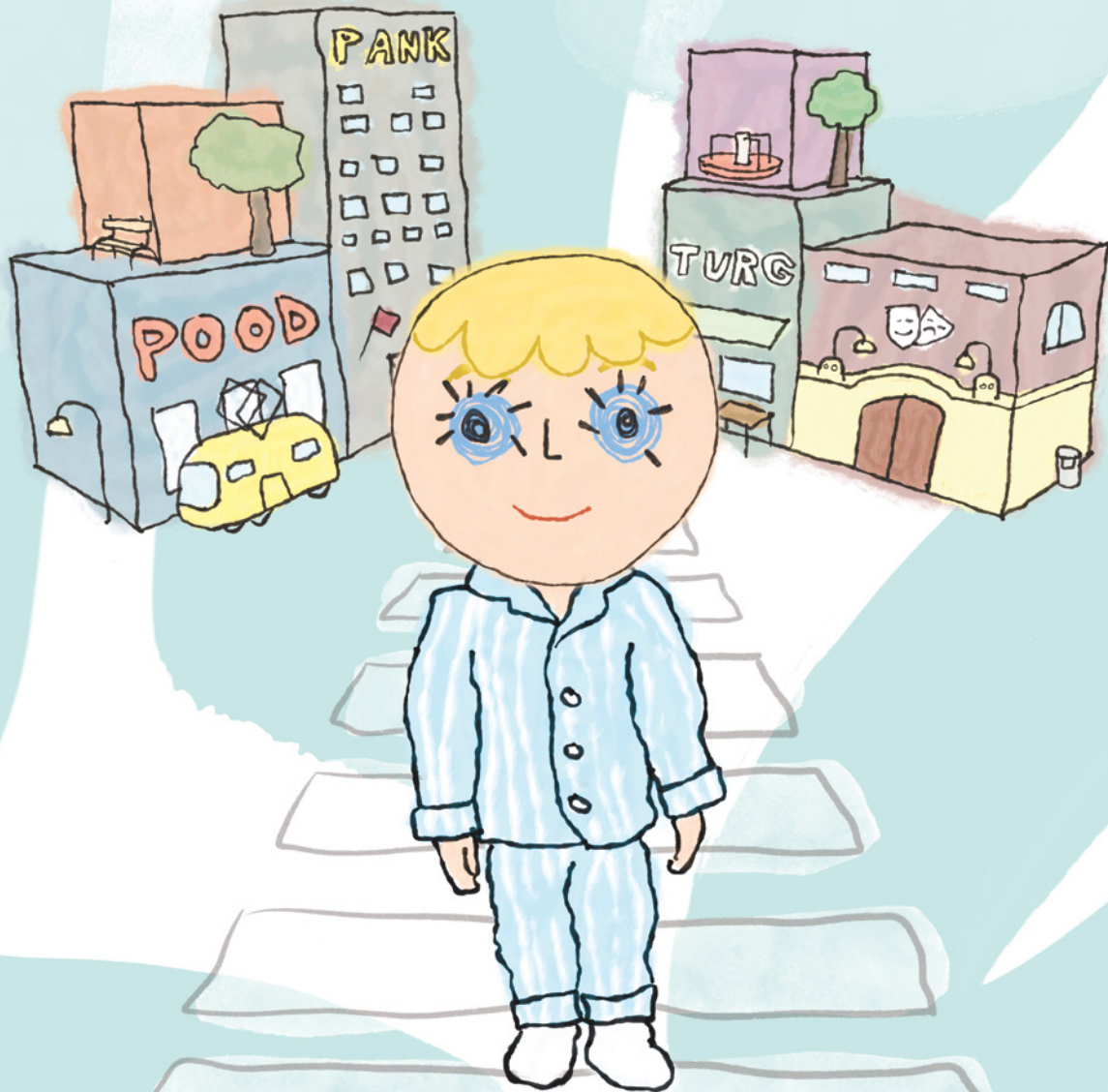

Palle üksī maailmas

PALLE ÜKSI MAAILMAS

ühes vaatuses

Autor **Jens Sigsgaard**

Tõlkija **Anu Saluäär**

Dramatiseerija **Karl Sakrits**

Lavastajad **Karl Sakrits** ja **Mait Visnapuu**

Kunstnik **Mikk-Artur Ostrov**

Videokunstnik **Mait Visnapuu**

Animaator **Meeri-Ann Ostrov**

Helilooja **Mait Visnapuu**

Palle hääl **Gustav Visnapuu**

Mängivad

Laura Nõlvak, Karl Sakrits

või **Katri Pekri** (külalisena),

Jevgeni Moissejenko (külalisena)

Esietendus 4. septembril 2022 ovaalsaal.

Lavastajatelt

„Palle üksi maailmas” lavastusprotsess sai alguse tavapärasest erinevalt. Kui harilikult pakub lavastaja teatrile lugu, millele hakatakse alles koos vormi otsima, siis „Palle üksi maailmas” eksisteeris esmalt vormina – lugu tuli hiljem.

Karl Sakrits: Noorsooteatris alustati 2019. aastal teatrisisese laboratooriumiga, et pakkuda majas töötavatele inimestele väljundit oma hullude ideede katsetamiseks. Eesmärgiks polnud uute lavastuste väljatoomine, vaid just igat sorti katsetused. Nii vormilised kui sisulised – eelduseta vormuda lavastuseks.

Mait Visnapuu: Idee sündis soovist teada saada, kas videokujundus saab olla lavastuses enam kui lihtsalt tapeet. Ehk kas video saab olla lavastuses kandva rolliga, muutmata sealjuures lavastust (multi)filmiks. Sealtsi edasi tekkis mõte uurida, kas on võimalik tekitada nukulavastusse element, kus video on osa nukust – video liiguks ja töötaks koos nukunäitlejatega.

Karl: Laboratooriumikatsetus näitas, et see on võimalik ja nii tegi teatri loomenõukogu meile ettepaneku see ka lavastuseks vormida.

Mait: Esialgu polnudki olemas lugu, millega seda tehnilist mõtet läbi viia. Oli vaid idee vormist. Noorsooteatri kunstiline juht Mirko Rajas soovitas erinevaid materjale ja „Palle” tundus selle vormiotsinguga enim kokku kõlavat. Oli

ka oluline, et see lugu oleks väikelastele. Selles mõttes sobib „Palle” ülihästi. Tekkis soov, et ka tänapäeva lapsed saaksid sellest vanast heast loost tänapäevases võtmes osa.

Karl: Mulle pakub lavastajana selle katsetuse juures enim pinget ja huvi see, kuidas video abiga lugu jutustada. Seesama, millest Mait rääkis: et tegu oleks endiselt teatrietendusega, mis sünnib siin ja praegu, mitte filmiga. Selle piiri otsimine kahe meediumi vahel. Ja samas on ülioluline, et lugu ise oleks tugev ja arusaadav. Et kõik see põnev ja tehniline teostus oleks ikkagi loo jutustamise teenistuses.

Mait: Ka lavastuse prooviprotsess on tavapärasest teistsugune, kuna tehniliste lahenduste leiutamine, nendega katsetamine ja sobitamine nukulavastusega nõuab hoopis teistsugust lähenemist, kus suurema osa ajast tuleb veeta hoopis mitmete arvutite ees animeerides, programmeerides ning kasutades mitmeid programme, paigutamaks videomaterjali pindadele ja nukule.

Karl: Meil on igatahes hästi põnev otsida, proovida ja katsetada ning me usume siiralt, et vähemalt samavõrd põnev, nii tehniliselt kui sisuliselt, saab olema ka lavastust vaadata. Ja seda igas vanuses teatrikülastajal.

Mait Visnapuu ja Karl Sakrits

Tuganov ja Peetrike. Foto: Nukufilmi kogu

„Peeterikese unenägu” — eesti animatsiooni avakäik

Enne veel, kui Jens Sigsgaardi raamat „Palle üksi maailmas” eesti keeles ilmus, jõudis Palle lugu eesti kultuurilukku läbi animatsiooni.

Elbert Tuganov oli pärast teist maailmasõda Tallinnfilmi tööle asudes algselt lihtsalt tiitrite ja pealkirjade kujundaja kroonikaringvaadetele, aga tal õnnestus ühele Moskva tähtsale ninale silma jääda enda leiutatud nn. multipingiga, millega sai mugavalt animeeritud võtteid teha. Järgnes ettepanek, kas Tuganov ei sooviks hakata selle pingiga joonisfilme tegema. Tuganovi enda sõnul mõistis ta, et joonisfilmistuudio pidamine käinuks rahaliselt üle jõu ja ta otsustas nukufilmi kasuks.

Huvitav, et täna kindlalt eestlaste kollektiivses mälus istuv lugu üksinda maailmas ringi hulkuvast Pallest tuli eesti kultuurilukku just läbi animatsiooni, sest kui Tuganov andis Eesti

esimese nukufilmiprojektina 1957. aastal sisse kirjandusliku stsenaariumi „Peeter on üksi maailmas”, jäi Jens Sigsgaardi raamatu „Palle üksi maailmas” eesti esmatrükini veel pisut aega – raamat ilmus eestikeelsena esmakordselt 1959. Saksakeelse „Palle” väljaande avastanud Tuganovile imponeerisid nii lugu kui tõsiasi, et suuremas osas loost tegutseb vaid üks tegelaskuju, mis muutis tehnilise poole eduka teostuse märksa realistlikumaks.

Loosse tehti teatud pedagoogilisi mugandusi: erinevalt Pallest sai Peetrikesest paras kraade, kes sigatseb mänguväljakul ja ei oska teistega koos sõbralikult mängida. Peetrike unenägu, millest enamuses see lühianimafilm koosnebki, on aga õpetlikku laadi, ning poisi üksindusse mõistmine ilmselt Peetrike alateadvuse viis teda läbi unenägude karistada. Kuigi see muutus tõi lugu mingil moel valitsevale ideoloogilisele

Koادر animafilmist „Peetrike unenägu”. Nukufilmi kogu.

diskursusele lähemale (nüüd oli üksijäämisel põhjendus, ja ümberkasvatuse motiiv andis vajaliku sotsiaalse mõõtme), pörkas stsenaarium tagasi hinnangu andmise protsessi kaasatud haridusministeeriumist, kelle arvates ei käitunud huligaanitsev ja isepäine Peetrike üldsegi mitte nõukogude lapsele kohaselt. Film õnnestus siiski

töösse anda ja nii oligi sündinud see täna nii kõrgelt hinnatud Eesti Animatsioon. Kuigi tegijad on hiljem ise välja toonud filmi kohmakust ning tehnilist küündimatust, nägi see ometi piisavalt hea välja selleks, et hakata nukufilme tootma regulaarselt.

Loosse tehti teatud pedagoogilisi mugandusi: erinevalt Pallest sai Peetrikesest paras kraade, kes sigatseb mänguväljakul ja ei oska teistega koos sõbralikult mängida.

Kuigi Eesti Vabariigi algusaegadest on säilinud ka film „Kutsu-Juku seiklusi” (1931), on „Peetrike unenägu” mitmes mõttes eesti animatsiooni avakäik, mille mõju ulatub üle kogu meie animaajaloo. Filmi hakkas tegema seltskond entusiaste, kellel puudus animafilmide tegemisest praktiliselt igasugune tehniline teadmine, aga ometi koondusid selle võttele kõik olulisemad varase animatsiooni suurkujud – kaks eesti nukufilmi isa, Elbert Tuganov režissööri-stsenaristi-animaatorina ja Heino Pars operaatori assistendina, ning kunstnikuna ka Rein Raamat, kes pani 1971. aastal aluse Tallinnfilmi joonisfilmistuudiale. Nii mitmedki eesti animatsiooni alustalad said siin juba visandlikult paika pandud. Eesti animatsiooni on alati iseloomustanud veidi pelglik suhe teksti, ja seda eri aegadel mitmel põhjusel – selleks, et vältida tsensuuri (kirjalikku teksti on lihtsam maha tõmmata, kärpida ja toimetada kui millegi kirjeldust) või dubleerimist vene keelde, õpiti lugu rääkima läbi pildikeele, kuhu on allegooriat palju

lihtsam ära peita. Ka Peetrike lugu räägitakse ära minimaalse sõnalise osaga.

Palju kiideti filmi visuaalset poolt, mille eest tuleks ilmselt tänada nii Tuganovit kui kunstnikku Raamatut. Juba siit sai aluse Tuganovi filmidele hiljem alati iseloomulik cool/ minimalism, millest õhkas teatud ligitõmbavat läänelikkust. Tühjad pinnad, selged, puhtad värvid, kaasaegse kunsti vaim. Selles esteetilisest vormingust saab Peetrikesest see, keda kõige rohkem kardeti – antikangelane, kes otsib täielikku vabadust. Keegi, kellel on piisavalt ruumi eksisteerida vaid siis, kui tervel maailmal pole kedagi teist peale tema. Hakkama tuleb saada küll omapead, aga see-eest maailmas, kus mitte keegi ei kamanda ja on vaba voli teha, mida tahad. Kui Sigsgaardi raamat vastas laste soovidele (kuulu järgi küsitles kirjanik tuhandet last, et saada teada nende suurimaid soove ja unistusi), siis kõnetas Tuganovi film ehk lisaks lastele ka täiskasvanute salasoovi murda välja totalitaarse süsteemi käskude-keeldude padrikust ja nautida materialistliku heaolu tingimusi, kus võib sõna otseses mõttes võtta poodidest, mida hing ihaldab. Ja kuigi Peetrike mäss lõppes kapitulatsiooniga („Ma ei ole enam paha poiss. Hakkan ilusasti teiste lastega mängima.”), sai temast alguse paljude eesti animamässajate lugu nii ekraanil kui ekraani taga.

Tristan Priimägi
filmiajakirjanik

KUS PALLE ASUB?

JOONISTA
PALLE ÜMBER
MAAILM JA
SEALSED
TOREDAD
ASJAD.

TEATRI-IMED JÄTKUVAD NUKUTEATRIMUUSEUMIS!

**Nukuteatrimuuseumis
avaneb muinasjutuline
teatrimaailm
täis huvitavaid lugusid ja
arendavaid tegevusi.**

**Sama päeva
teatripiletiga
muuseumi-
külastus
soodsam!**

Muuseumis saad
rännata ringi teatriajaloos,
proovida eri liiki nukke elama
panna,
katsetada, mis juhtub maski või
varjusirmi taha minnes,
tutvuda teatriametitega.

Lisaks toimuvad muuseumis:
etendused, töötoad,
kohtumised näitlejatega,
koolitunnid, sünnipäevapeod
ja veel palju loomingulist
ning põnevat!

noorsooteater.ee/muuseum

SOODUSHINNAGA PARKIMINE EESTI NOORSOOTEATRI KÜLASTAJATELE

Eesti Noorsooteatri koostööpartner, parkimiskorraldaja Ühisteenused AS pakub soodushinnaga parkimisteenust valveta Rannamäe tee 5 parklas kõikidel nädalapäevadel. Fikseeritud tasu 3 tunni eest on 2 eurot. Soodushinnaga teenuse aktiveerimiseks saada sõnum sisuga: auto number, tühik, ENTEATER (näide: 123ABC ENTEATER) numbrile 1902. 3 tunni täitumisel jätkub teenus tavatariifi alusel. Parkimisteenuse lõpetamiseks tuleb helistada numbril 1903.

LAVASTUSE VALMIMISE TEHNILINE MEESKOND

Lavastusala juhataja Anni Rajas
Tehniline juht Revo Koplus
Etendusteenistuse juht Hannele Känd
Etenduse juht ja rekvisiitor Airike Vipp
Lavameister Mikk-Artur Ostrov
Helitehnik Mait Visnapuu
Valgustehnik Erik Pello
Kostümeerija Tiina Salmus
Grimeerija Lauraliis Pihu
Nukud valmistasid Annika Aedma,
Evelin Vassar, Mihkel Vooglaid
Dekoratsioonid valmistasid Krista Norden,
Andres Josing, Mihkel Niinemets
Õmblejad Jaanika Simmer, Kerli Praks
Varustaja Riho Tammert
Kava koostas Helena Läks
Kava kujundas Helmi-Elfriede Arrak
Esikaaneillustratsioon Meeri-Ann Ostrov,
Mikk-Artur Ostrov

 Eesti Noorsooteater eestinoorsooteater

Eesti Noorsooteater
Lai 1 / Nunne 4 · 10133 Tallinn
Info ja piletite tellimine 6679 555
kassa@noorsooteater.ee
noorsooteater.ee